

ประเภทภูมิปัญญาด้าน ดนตรี วรรณกรรม

ชื่อภูมิปัญญา ฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

ศิลปะการฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ และตบมะผาบ เป็นศิลปะป้องกันตัว และแสดงชั้นเชิง ลีลาของผู้ชาย ชาวบ้านท้องถิ่นอำเภอเวียงสา ในอดีตทั้งดงเป็นยิ่งนัก การฝึกฝนการฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบในอดีตนั้น ที่มีประสงค์จะเรียน หรือฝึกซ้อม จะต้องไปสมัครเป็นศิษย์ครูเจิง โดยลูกศิษย์จะนำไก่มาคนละตัว ครูเจิงจะชกวงกลมตรงกลางข่วง (ลาน) แล้วเชือดคอไก่เป็นการเสี่ยงทาย หากไก่ของใครตายอยู่ในวงกลมที่ชกไว้วันนั้น จะได้เป็นผู้สืบทอดศิลปะเจิง แต่หากไก่ของใครคิ่นตายนอกวงกลม ครูเจิงก็จะไม่อนุญาตให้ฝึกฝน โดยเชื่อว่าผีครูไม่ให้สืบทอด

กระบวนการ

การฝึกเจิงจะเริ่มการหัดอย่างสามชুমก่อน โดยปักไม้ไว้เป็นจุด ๆ ตำแหน่งที่ไม้ปักนี้ คือ ส่วนที่เท้าจะต้องเหยียบอย่างไม่พลาด เป็นการฝึกประสาทสัมผัส การทรงตัว และความคล่องแคล่ว หลังจากหัดอย่างสามชুমแล้ว ก็จะต่อด้วยการฝึกท่วงท่าต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งการใช้มือเปล่า และการฝึกอาวุธ เช่น ดาบคู่ ไม้ค้อน หอก ง้าว เมื่อฝึกจนครบกระบวนการอย่างชำนาญแล้ว ในช่วงสุดท้ายพ่อครูจะสอนไม้ตายที่เรียกว่า “แม่ป๊อด” คือท่าพิเศษที่นอกเหนือจากบทเรียนหลักให้การประดิษฐ์ท่วงท่าต่าง ๆ ในการฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบมีมากมายหลายเจิง หลายสายด้วยกัน เช่น เจิงฮ่อ เจิงเงี้ยว เจิงยางแดง

สำหรับในอำเภอเวียงสา มีท่าฟ้อนเจิง 13 ท่า ดังนี้

1. หมอกมุงเมือง
2. เกี้ยวเกล้า
3. บินต้อเคียน
4. เสือลากหาง
5. ช้างงาดอง
6. ปลาเลียบาด
7. สนด้น
8. สนปลาย
9. แม่สีไคล
10. แม่จิวัน
11. ฟันลายสอง
12. ฟันลายสาม
13. กาตากปีก

บรรดาผู้ฝึกเจิง จะมีความเชื่อในเรื่องคาถาอาคม ตลอดจนข้อห้ามบางประการที่หากกระทำแล้ว จะทำให้เกิดการเสื่อมได้ เช่น ห้ามดื่มสุราร่วมแก้วเดียวกันกับผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ประพฤติ อยู่ในศีลธรรม ไม่อวดตน หรือคิดข่มเหงทำลายผู้อื่น นับเป็นภูมิปัญญาปัญญาด้านวรรณกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอำเภอเวียงสา ที่ควรอนุรักษ์สืบทอดรักษาไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาสืบต่อไป

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

1. เป็นศิลปะป้องกันตัวเอง สำหรับผู้ชาย
2. เป็นศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของอำเภอเวียงสา
3. เป็นการสืบทอดศิลปะการป้องกันตัวให้แก่รุ่นลูกรุ่นหลาน
4. อนุรักษ์ศิลปะการป้องกันตัวของพื้นบ้านพื้นเมืองให้คงอยู่ต่อไป

แหล่งข้อมูล

นายญาณ สองเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 55110

 054 – 781105